

Bc. Jana Zachová

Problematika poruch příjmu potravy dospělých žen

Vedoucí práce: doc. PhDr. Markéta Švamberk Šauerová

Problematika poruch příjmu potravy je v současné době stále vysoce aktuální. Jak uvádí autorka práce, Psychiatrická společnost České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně informovala o tom, že se jejich prevalence dle nedávné analýzy v průběhu 21. století zvýšila ze 3,5 % na 7,8 % . Prudký nárůst jedinců potýkajících se s poruchami příjmu potravy je možné vysvětlit jako důsledek několika společně koexistujících faktorů, z nichž nezanedbatelný vliv měla pandemie covidu-19. Během ní bylo možné, jak ukázaly zkušenosti řady specialistů v praxi, sledovat nárůst zejména ortorexie oproti jiným poruchám PP.

Význam tématu dokládají nově se objevující studie zaměřené na zkušenosti s PPP v rámci specifických skupin populace, které nebyly doposud tak výrazné. Tyto studie například reflektují poruchy příjmu potravy u mužů (Strother, 2012; Gorell, 2019) či u jedinců identifikujících se jako členové LGBT+ komunity (Calzo, 2017; Nagata, 2020).

Autorka při volbě tématu považuje za zásadní poskytnout v odborném diskurzu dostatečný prostor skupinám, které byly dosud marginálněji zastoupeny, a pokusit se přiblížit zkušenost jednotlivých zástupců těchto skupin, čímž jasně zdůvodňuje svoji volbu.

Inspirací pro volbu tématu diplomové práce bylo autorce i její zaměstnání v Centru Anabell, z.ú., kde během magisterského studia působila na pozici poradkyně ve službě odborného sociálního poradenství. Jejím hlavním úkolem zde bylo poskytovat přímou poradenskou pomoc osobám, které trpí poruchami příjmu potravy nebo jsou ohroženy jejich vznikem.

Cílem této diplomové práce je co možná nejlépe porozumět jedinečné zkušenosti dospělých žen s poruchou příjmu potravy a identifikovat klíčová témata, které se s tímto fenoménem pojí. Pro tuto práci byl zvolen kvalitativní přístup.

Struktura práce

Poruchy příjmu potravy (dále jen PPP) představují komplexní skupinu psychiatrických onemocnění, která zahrnuje různé dysfunkce ve vzorcích stravování a vnímání vlastní tělesné hmotnosti. Tato onemocnění nepříznivě ovlivňují nejen fyzické, ale i psychické zdraví jedince, a mají významný dopad na jeho celkový životní styl. Centrálním rysem poruch příjmu potravy je nezdravý vztah k jídlu, často spojený s intenzivním strachem z přibývání na váze, narušeným vnímáním vlastního těla a potřebou kontroly nad stravováním (APA, 2020). V tomto pojetí k tématu i autorka přistupuje a postupně vymezuje jednotlivé poruchy příjmu potravy, opírajíc se o solidní zdroje a aktuální výzkumné studie.

Za účelem zachycení fenoménu PPP u dospělých žen v celé její šíři, zároveň při zachování jedinečnosti jednotlivých zkušeností, zvolila pro svůj výzkum kvalitativní design. Jako konkrétní metoda v rámci kvalitativního designu byla pro tuto práci využita interpretativní fenomenologická analýza (dále jen IPA). Autorka tuto volbu zdůvodňuje – uvádí, že se jedná o postup, který poskytuje více prostoru pro kreativitu a svobodu výzkumného procesu než jiné kvalitativní přístupy (Willig, 2001). Významným zaměřením IPA je porozumět žité zkušenosti člověka. Prostřednictvím této analýzy je možné detailně prozkoumat, jakým způsobem člověk utváří význam své zkušenosti, což výzkumníkovi umožňuje porozumět jednotlivé události nebo procesu, tj. fenoménu (Smith et al., 2009). Každý krok v práci autorka pečlivě vysvětluje, předkládá čtenářům úhel svého pohledu podložený vždy odborným argumentem.

Jak již bylo zmíněno, jako konkrétní metodu zvolila autorka Interpretativní fenomenologickou analýzu, jejímž záměrem je porozumění žité zkušenosti člověka. Výzkumný vzorek tvoří pět žen, které se nyní nacházejí ve věku odpovídající střední dospělosti. Každá z nich má zkušenost s dlouhotrvající poruchou příjmu potravy.

Sběr dat probíhal za pomoci polostrukturovaných rozhovorů a následná analýza odpovědí respondentek probíhala ve dvou krocích. Nejdříve byly zkoumány zkušenosti jednotlivých žen a jejich základní schémata, přičemž byly zdůrazněny podstatné vlastnosti a rysy respondentek. Na druhé úrovni byla identifikována společná témata a kategorie zkoumaných osob. Konkrétně se jedná o nefunkční rodinné prostředí a trauma, syčení základních potřeb zástupným způsobem, objektifikaci, izolaci a sebedestrukci. Hlavní zjištění byla následně ukotvena teoretickými koncepty a již existujícími výzkumy.

Pečlivou analýzu v závěru práce autorka uzavírá konstatováním, že jádro fenoménu poruch příjmu potravy u dospělých žen spočívá v komplexní interakci mezi několika klíčovými tématy, kterými je rodinné prostředí a trauma, Syčení základních potřeb zástupným způsobem, Objektifikace, Izolace a Sebedestrukce. Nelze proto hovořit o jednoduchém omezení příjmu jídla či nadměrném cvičení, ale spíše o hluboce zakořeněných vzorcích chování, emocionálních prožitcích a sociálních interakcích, které formují žitou realitu dospělých žen s PPP.

V práci autorka uvádí korektně i limity výzkumu.

Práci hodnotím pozitivně, autorka prokázala pečlivou práci i vhodné uchopení zvolené metody pro získání dat, výstupy z rozhovorů přiměřeně zpracovává, s respektem k náročnosti tématu, v němž se pohybuje...

V Praze, 4. května 2024